

EUROPEJSKI PANEL OBYWATELSKI

NA TEMAT
SPRAWIEDLIWOŚCI
MIĘDZYPOKOLENIOWEJ

Pakiet informacyjny

Spis treści

1. PROCEDURA

Czym są europejskie panele obywatelskie? 4

Jak będzie przebiegał europejski panel obywatelski na temat sprawiedliwości międzypokoleniowej? 4

2. ZAKRES

Nad czym będę pracować? 6

Twoja rola 6

3. TEMATYKA

Co muszę wiedzieć o sprawiedliwości międzypokoleniowej? 6

Jakie aspekty są brane pod uwagę? 8

Co może zawierać strategia na rzecz sprawiedliwości międzypokoleniowej? 9

Lepsze zarządzanie i uczestnictwo w życiu demokratycznym 9

Wspólne podejmowanie długoterminowych wyzwań 10

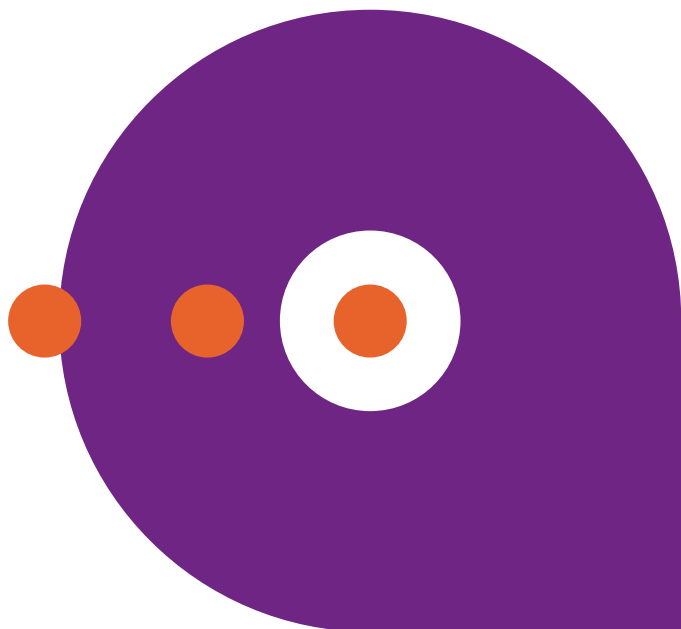
Ochrona ludzi i budowanie silniejszych społeczności 10

Przykłady sprawiedliwości międzypokoleniowej w UE 11

A gdyby tak... wyobrazić sobie, jak może wyglądać sprawiedliwa przyszłość dla wszystkich pokoleń? 13

4. DODATKOWE

zasoby 14

Wprowadzenie

Serdecznie witamy w europejskim panelu obywatelskim na temat sprawiedliwości międzypokoleniowej. Dziękujemy za udział w panelu. Mamy nadzieję, że to doświadczenie będzie przyjemne, inspirujące i wniesie istotny wkład! Przyjmując zaproszenie Komisji Europejskiej, wyruszasz w wyjątkową podróż. Od 2021 r. w podobnych europejskich panelach obywatelskich wzięło udział 1 800 osób z całej Europy. Dzieliły się one swoimi opiniami i pomogły kształtować politykę UE. Teraz Twoja kolej!

Jesteś w gronie 150 losowo wybranych obywateli ze wszystkich 27 państw członkowskich Unii Europejskiej (UE). Razem odzwierciedlacie unijną różnorodność. W nadchodzących miesiącach będziecie wspólnie opracowywać zalecenia dotyczące kluczowych aspektów **strategii na rzecz sprawiedliwości międzypokoleniowej**, nad którą obecnie pracuje Komisja Europejska. Będzie to okazja do tego, by wysłuchać innych, zdobyć wiedzę i wymieniać poglądy z pozostałymi uczestnikami, co pomoże Wam przygotować propozycje dla Komisji Europejskiej. Dołożymy wszelkich starań, abyście przez cały proces czuli się mile widziani i otrzymali nasze pełne wsparcie. Nie możemy się doczekać, aby rozpocząć współpracę z wami.

KTO ORGANIZUJE TEN PANEL?

Europejski panel obywatelski dotyczący strategii na rzecz sprawiedliwości międzypokoleniowej jest organizowany przez **Komisję Europejską**.

Komisja Europejska jest instytucją UE, która przedstawia nowe przepisy i dba o przestrzeganie obowiązujących przepisów. Zajmuje się codziennymi zadaniami UE, takimi jak realizacja programów i zarządzanie budżetem. Dąży do poprawy jakości życia w Europie w takich dziedzinach jak handel, środowisko i uczciwa konkurencja. Obecnie Komisja przygotowuje nową strategię, która ma zapewnić sprawiedliwość polityki dla wszystkich pokoleń – młodych, starszych i przyszłych. Zanim Komisja przedstawi strategię w pierwszej połowie 2026 r.,

chce poznać opinie mieszkańców różnych części Europy. Dzięki zebraniu opinii obywateli z różnych środowisk i wszystkich państw członkowskich UE panel ten pozwoli nam uwzględnić w zaleceniach poglądy i preferencje obywateli Unii. Twój udział w panelu obywatelskim jest ważny, ponieważ pomoże wskazać obszary, w których działania na szczeblu europejskim będą konieczne i najbardziej pomocne. Twoje zalecenia i sugestie przyczynią się do kształtowania strategii, której celem jest usprawnienie komunikacji międzypokoleniowej oraz zapewnienie poszanowania interesów obecnych i przyszłych pokoleń w całym procesie stanowienia polityki i prawa.

Ten „pakiet informacyjny” pomoże Ci krok po kroku przejść przez cały proces. Jest on podzielony na trzy części i zawiera załącznik z dodatkowymi zasobami..

1. **PROCEDURA:**
CZYM SĄ EUROPEJSKIE PANELE OBYWATELSKIE? 4
2. **ZAKRES:**
NAD CZYM BĘDĘ PRACOWAĆ? 6
3. **TEMATYKA:**
CO MUSZĘ WIEDZIEĆ O SPRAWIEDLIWOŚCI MIĘDZYPOKOLENIOWEJ? 8

1/ Procedura

Czym są europejskie panele obywatelskie?

Podczas europejskich paneli obywatelskich losowo wybrane osoby ze wszystkich 27 państw członkowskich omawiają nadchodzące inicjatywy istotne dla przyszłości UE. Tym razem to Ty jesteś w tym gronie, a tematyka panelu dotyczy zapewnienia sprawiedliwości między pokoleniami. Dołączysz do 149 innych obywateli ze wszystkich państw członkowskich, wybranych tak, aby odzwierciedlać różnorodność obywateli UE – na przykład pod względem wieku, płci lub narodowości. Co trzeci uczestnik panelu będzie miał mniej niż 29 lat, dzięki czemu dyskusja będzie miała prawdziwie międzypokoleniowy charakter. Razem utworzycie europejski panel obywatelski na temat sprawiedliwości międzypokoleniowej.

Panele obywatelskie na szczeblu europejskim zostały utworzone po raz pierwszy podczas Konferencji w sprawie przyszłości Europy w latach 2021–2022. Konferencja pokazała, jak cenny może być wkład obywateli, a 800 losowo wybranych uczestników wyraziło chęć większego udziału w procesie decyzyjnym UE. W odpowiedzi przewodnicząca Komisji Ursula von der Leyen włączyła panele obywatelskie do stałego procesu kształtowania polityki europejskiej.

Od tego czasu obywatele omawiali między innymi kwestie [marnotrawienia żywności](#), [kształtowania światów wirtualnych](#), [promowania mobilności edukacyjnej](#), [efektywności energetycznej](#), [przeciwdziałania nienawiści w społeczeństwie](#) oraz [długoterminowego budżetu UE](#).

JAK BĘDZIE PRZEBIEGAŁ EUROPEJSKI PANEL OBYWATELSKI NA TEMAT SPRAWIEDLIWOŚCI MIĘDZYPOKOLENIOWEJ?

Uczestnicy będą pracować w małych grupach (około 12-osobowych), ale będą też organizowane **większe sesje**, w których wezmą udział wszyscy uczestnicy (tzw. sesje plenarne). W małych grupach uczestnicy będą zgłębiać temat, wymieniać poglądy i opracowywać pomysły, które zostaną uwzględnione w ostatecznych

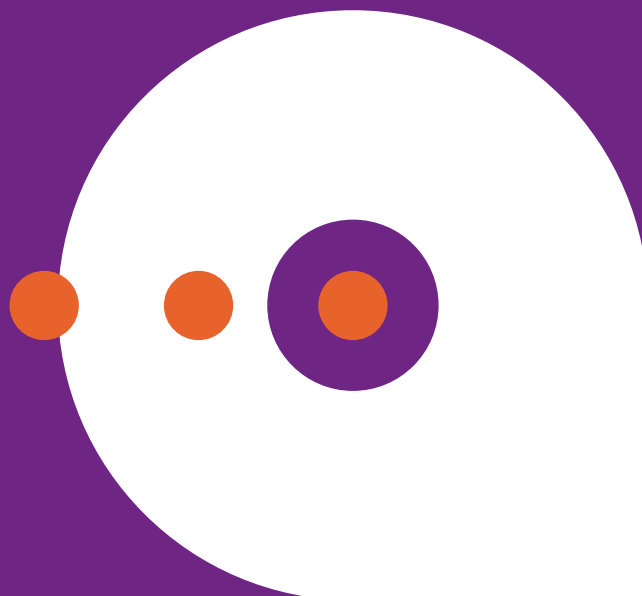
zaleceniach. Podczas sesji plenarnych będzie można podzielić się swoimi przemyśleniami, wysłuchać siebie nawzajem i ekspertów oraz wyrazić opinię na temat pomysłów przedstawionych przez inne małe grupy. Na koniec zalecenia zostaną przyjęte przez cały panel.

Uczestnicy będą mogli wypowiadać się w języku UE, w którym czują się najpewniej – dzięki **profesjonalnym tłumaczom ustnym** każdy uczestnik będzie rozumiał wypowiedzi w dowolnym z 24 języków urzędowych UE.

Wsparcie zapewnią również:

- **eksperci z „Komitetu Wiedzy”**, którzy odpowiedzą na pytania, wyjaśnią zagadnienia i przedstawiają informacje kontekstowe – zarówno na temat sprawiedliwości międzypokoleniowej, jak i funkcjonowania UE. Uczestnicy będą także wymieniać się opiniami z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, instytucji Unii oraz środowisk akademickich;
- **moderatorzy**, którzy zadbają o sprawny przebieg pracy w małych grupach oraz o to, by każdy mógł zabrać głos i zostać wysłuchany;
- **pracownicy Komisji Europejskiej**, którzy będą wstuchiwać się w prowadzone dyskusje i uwzględnią uwagi obywateli w pracach nad strategią na rzecz sprawiedliwości międzypokoleniowej.

Niektórzy **obserwatorzy** – np. pracownicy naukowcy – mogą śledzić przebieg sesji, ale nie będą uczestniczyć w dyskusjach. Możliwe również, że **dziennikarze i media** będą zwracać się do uczestników o udzielenie wywiadu w celu podzielenia się doświadczeniami z szerszą publicznością, ale jest to dobrowolne i uczestnicy nie muszą brać udziału w wywiadzie, jeśli tego nie chcą.

Wszyscy uczestnicy spotkają się trzykrotnie: dwa razy osobiście w Brukseli i raz online.

- **Sesja 1:**
12–14 września 2025 r. (w Brukseli)
- **Sesja 2**
17–19 października 2025 r.
(online za pośrednictwem wideokonferencji)
- **Sesja 3**
14–16 listopada 2025 r. (w Brukseli)

Prosimy o punktualne uczestnictwo w spotkaniach i obecność na każdej sesji. Jeśli pojawią się jakiegokolwiek problemy natury praktycznej, nasz zespół wsparcia chętnie pomoże. W przypadku potrzeb medycznych prosimy o informację – pomoc będzie dostępna na miejscu lub za pośrednictwem recepcji hotelu. Osoby o szczególnych potrzebach w zakresie dostępności lub wsparcia mogą zwrócić się o możliwość przyjazdu z **osobą towarzyszącą**, która zapewni im wsparcie podczas panelu. Osoby niepełnoletnie muszą przyjechać z opiekunem. Należy jednak pamiętać, że w dyskusjach panelu mogą uczestniczyć wyłącznie losowo wybrani obywatele. Osoby towarzyszące mogą obserwować przebieg dyskusji i brać udział w wydarzeniach towarzyszących.

Każdego wieczoru (czwartek, piątek, sobota) organizowane będą nieformalne **spotkania towarzyskie**, takie jak kolacje czy przyjęcia. Będzie to doskonała okazja, aby poznać innych uczestników zarówno z własnego kraju, jak i z całej UE. Udział w nich jest dobrowolny, ale gorąco do tego zachęcamy! Jeżeli potrzebujesz pomocy, masz pytania lub zauważysz coś, co nie powinno mieć miejsca, skontaktuj się z **urzędnikiem ds. włączenia społecznego**.

Oprócz samego panelu w **Portal Aktywności Obywatelskiej** prowadzona jest też **debata online**, podczas której każdy obywatel UE może podzielić się swoimi pomysłami na temat sprawiedliwości międzypokoleniowej. Zaprosz swoich krewnych, przyjaciół i znajomych do udziału w dyskusjach i podzielenia się opiniami online.

Zachęcamy też do informowania w mediach społecznościowych o uczestnictwie w panelu i własnych doświadczeniach. Upewnij się tylko, że nie udostępniasz danych osobowych ani poglądów innych uczestników – szanujemy nawzajem swoją prywatność.

2 / Zakres

Nad czym będę pracować?

W pierwszej połowie 2026 r. Komisja Europejska przyjmie strategię na rzecz sprawiedliwości międzypokoleniowej.

UE zrealizowała już kilka inicjatyw, które miały zbliżyć przedstawicieli różnych pokoleń oraz sprawić, że podejmowane przez nią decyzje będą sprawiedliwe i uwzględnią potrzeby różnych grup wiekowych. W 2007 r. w komunikacie pt. „[Promowanie solidarności między pokoleniami](#)” skoncentrowano się na polityce rodzinnej. Rok 2012 ogłoszono [Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej](#). Wśród nowszych inicjatyw można wymienić [strategię UE na rzecz młodzieży na lata 2019–2027](#), zieloną księgę z 2021 r. w sprawie starzenia się – „[Wspieranie solidarności i odpowiedzialności między pokoleniami](#)” oraz komunikat z 2023 r. pt. „[Zmiana demograficzna w Europie: zestaw narzędzi do działania](#)”. Aby wspierać dialog zarówno na poziomie pokoleń, jak i między różnymi pokoleniami, UE rozwija także narzędzia, takie jak [unijny dialog młodzieżowy](#), [unijna platforma uczestnictwa dzieci](#) oraz [europejskie panele obywatelskie](#).

Myślenie o przyszłości od pewnego czasu stanowi ważny aspekt kształtowania polityki UE. Co roku Komisja publikuje sprawozdanie dotyczące prognozy strategicznej, aby wesprzeć długoterminowe planowanie i pomóc osobom odpowiedzialnym za wyznaczanie kierunków polityki przeanalizować potencjalny wpływ dzisiejszych wyborów na przyszłe pokolenia.

W wytycznych politycznych na lata 2024–2029, czyli pięcioletnim planie strategicznym opracowanym przez przewodniczącą Komisji Europejskiej, podkreślono, że decyzje podejmowane dziś nie powinny szkodzić przyszłym pokoleniom oraz że należy dążyć do większej solidarności i zaangażowania między osobami w różnym wieku. Aby to osiągnąć, komisarz Glenn Micallef otrzymał zadanie opracowania strategii na rzecz sprawiedliwości międzypokoleniowej, mającej na celu „określenie, w jaki sposób możemy usprawnić komunikację międzypokoleniową oraz zapewnić poszanowanie interesów obecnych i przyszłych pokoleń w całym procesie stanowienia polityki i prawa”.

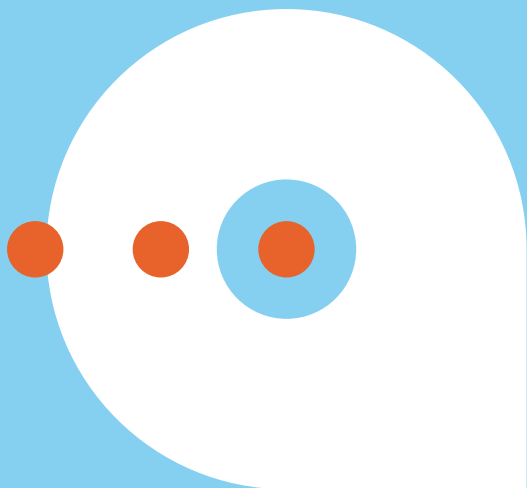
Przygotowana przez Komisję strategia na rzecz sprawiedliwości międzypokoleniowej będzie pierwszym tego rodzaju dokumentem na szczeblu UE. Jest ona spójna z globalnymi staraniami na rzecz długofalowego podejścia do planowania i prowadzenia polityki. We wrześniu 2024 r. przywódcy światowi przyjęli [Pakt na rzecz przyszłości](#), zawierający zobowiązanie do ochrony potrzeb przyszłych pokoleń i do zagwarantowania, że decyzje będą podejmowane z uwzględnieniem ich interesów.

Strategia na rzecz sprawiedliwości międzypokoleniowej nie będzie aktem prawnym. Formalnie przyjmie formę komunikatu, czyli oficjalnego dokumentu UE określającego zamiary, planowane działania i priorytety. Będzie to dokument programowy wyjaśniający, dlaczego sprawiedliwość między pokoleniami ma znaczenie, jakie działania są konieczne i możliwe na poziomie europejskim oraz w jaki sposób perspektywa ta może być uwzględniana w całym procesie politycznym i decyzyjnym. Celem jest sprawiedliwsza Europa dla wszystkich – teraz i w przyszłości.

TWOJA ROLA

Twoim zadaniem jako członka panelu jest dzielenie się swoimi pomysłami i opiniami na temat sprawiedliwości międzypokoleniowej oraz współtworzenie zestawu zaleceń, które zostaną przekazane Komisji Europejskiej. Od samego początku proces przygotowania strategii prowadzono w sposób włączający i partycypacyjny. Dotychczas uczestniczyło w nim szerokie grono zainteresowanych stron – od organizacji międzynarodowych, przez osoby odpowiedzialne za wyznaczanie kierunków polityki i ekspertów, po przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i obywateli. Wspólnie badali oni znaczenie sprawiedliwości między pokoleniami, identyfikowali związane z nią problemy oraz nakreślili wizję tego, jak mogłaby wyglądać sprawiedliwsza przyszłość dla wszystkich.

Więcej informacji na temat integracyjnego i partycypacyjnego procesu współtworzenia można znaleźć [tutaj](#), a pierwsze wnioski zebrane na wczesnym etapie procesu – [tutaj](#). Jako członek panelu obywatelskiego możesz korzystać z wyników tych prac, a przy tym przedstawić własne pomysły i zgłębić nowe obszary, które Twoim zdaniem zasługują na uwagę.

Pomożesz ponadto w zbadaniu następujących kwestii:

Co powinniśmy zrobić już dziś, aby Unia Europejska była sprawiedliwa dla wszystkich obecnych i przyszłych pokoleń?

Rozważysz to pytanie z dwóch głównych perspektyw:

1. Jak możemy zapewnić, by decyzje podejmowane dziś nie szkodziły przyszłym pokoleniom, a jednocześnie uwzględniły interesy zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń?

2. Jak możemy wzmocnić komunikację, solidarność i zaangażowanie między pokoleniami?

Wraz z innymi uczestnikami panelu, przy wsparciu ekspertów i moderatorów, spróbujesz odpowiedzieć na te pytania podczas trzech sesji:

SESJA 1: Dowiecie się więcej na ten temat i wspólnie zastanowicie się, jak powinna wyglądać sprawiedliwa Europa. Rozważycie różne wizje i określicie działania niezbędne do ich urzeczywistnienia.

SESJA 2: Zaczniecie pracować nad sugestiami dotyczącymi kształtu strategii. Wysłuchacie ekspertów, naukowców i kreatywnych myślicieli, a następnie w grupach opracujecie konkretne pomysły i propozycje.

SESSIONE 3: Dopracujecie swoje pomysły i sugestie. Ostatecznie staną się one zaleceniami końcowymi, które zostaną przekazane Komisji Europejskiej. Będą one przedmiotem głosowania i zostaną przyjęte na zakończenie ostatniej sesji.

Pod koniec panelu wasza wspólna wizja, priorytety i zalecenia zostaną uwzględnione w trwających rozważaniach dotyczących opracowania strategii na rzecz sprawiedliwości międzypokoleniowej. Komisja Europejska opublikuje również końcowe sprawozdanie z tego europejskiego panelu obywatelskiego, zawierające zalecenia przyjęte przez panel (przykładowo [tutaj](#) znajduje się sprawozdanie z ostatniego panelu obywatelskiego na temat nowego budżetu europejskiego na miarę naszych ambicji).

3 / Tematyka

Co muszę wiedzieć o sprawiedliwości międzypokoleniowej?

Sprostanie dzisiejszym wielkim wyzwaniom, takim jak zmiana klimatu, zmiany demograficzne, nierówności czy niestabilność na świecie, wymaga nowego spojrzenia na to, jak żyjemy i podejmujemy decyzje jako społeczeństwo. Zmiany te są źródłem napięć i konfliktów politycznych, ale stanowią również dla UE okazję do podjęcia aktywnych działań. W związku z tym bardziej niż kiedykolwiek potrzebna jest refleksja nad sprawiedliwością międzypokoleniową. Musimy obrać nowy kierunek, tak aby uwzględnić wszystkich: młodzież, osoby starsze i przyszłe pokolenia.

Jednym z zadań panelu obywatelskiego jest określenie, czym jest sprawiedliwość międzypokoleniowa z perspektywy uczestników, oraz przełożenie tego na zestaw konkretnych zaleceń. Na przykład, jeśli bazujemy na dotychczasowym podejściu akademickim i wiedzy praktycznej, może to obejmować promowanie współpracy między pokoleniami oraz zachęcanie do myślenia perspektywicznego. Może to także oznaczać uwzględnianie w procesie podejmowania decyzji społecznego, gospodarczego, środowiskowego i kulturowego dobrostanu ludzi i społeczności – zarówno obecnie, jak i w przyszłości – oraz większą koncentrację na tym, co ważne w perspektywie długofalowej, a nie tylko tym, co pilne teraz.

W podejściu tym nie chodzi o wytyczenie drogi do jedynej słusznej przyszłości. Należy raczej uznać, że różne osoby i pokolenia mają różne potrzeby, pragnienia i oczekiwania oraz że wszyscy powinni mieć wpływ na kształtowanie swojej przyszłości. Celem jest zbudowanie społeczeństwa, w którym potrzeby wszystkich obecnych pokoleń są zaspokajane bez szkody dla możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń, tak aby postęp jednego pokolenia nie odbywał się kosztem innego.

Sprawiedliwość międzypokoleniowa sprzyja również urzeczywistnianiu kluczowych zasad UE, takich jak równe szanse, ochrona socjalna, dobra opieka zdrowotna i dostęp do usług podstawowych. Może pomóc w zwalczaniu ubóstwa i dyskryminacji w nowy sposób: nie poprzez zakładanie, że ludzie znajdują się w trudnej sytuacji wyłącznie ze względu na swój wiek, ale poprzez spojrzenie na pełen obraz sytuacji każdej osoby.

Taki sposób myślenia może przyczynić się do stworzenia bardziej odpornego i integracyjnego społeczeństwa w Europie. Skłania do opracowywania polityki z uwzględnieniem zmian zachodzących w życiu ludzi z upływem czasu oraz długoterminowych skutków decyzji podejmowanych w perspektywie krótkoterminowej. Sprawiedliwość międzypokoleniowa polega na wspólnym budowaniu sprawiedliwej i zrównoważonej przyszłości.

JAKIE ASPEKTY SĄ BRANE POD UWAGĘ?

Na podstawie opinii zainteresowanych stron i ekspertów Komisja określiła trzy kluczowe obszary, w których sprawiedliwość międzypokoleniowa może pomóc w kształtowaniu przyszłości Europy:

1. Lepsze zarządzanie i uczestnictwo w życiu demokratycznym

Należy wzmocnić systemy i instytucje, aby lepiej uwzględniać perspektywę długoterminową. Może to oznaczać branie pod uwagę interesów zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń w procesie kształtowania polityki i procesach demokratycznych. Decyzje polityczne często odpowiadają na pilne, bieżące potrzeby, co może utrudniać konsekwentne zajmowanie się wyzwaniami, które ujawniają się stopniowo w dłuższym czasie.

2. Wspólne podejmowanie długoterminowych wyzwań

Problemy takie jak zmiana klimatu, zanieczyszczenie środowiska, zmiany demograficzne, sprawiedliwy dostęp do mieszkań, kształcenie nastawione na przyszłość i brak innowacji dotyczą wszystkie pokolenia. Sprostanie tym długoterminowym wyzwaniom może przynieść trwałe korzyści przyszłym pokoleniom. Dzięki współpracy między przedstawicielami różnych grup wiekowych można wypracować bardziej zrównoważone i trwałe rozwiązania odzwierciedlające bardziej długofalową perspektywę.

3. Ochrona ludzi i budowanie silniejszych społeczności

Kiedy pokolenia łączą siły, są w stanie lepiej wspierać osoby potrzebujące, zarówno teraz, jak i w przyszłości, przez poprawę dostępu do opieki zdrowotnej, usług opiekuńczych i podstawowych zasobów, a jednocześnie przyczyniają się do tworzenia systemów społecznych, które są bardziej odporne na zmiany i przyszłe wyzwania.

CO MOŻE ZAWIERAĆ STRATEGIA NA RZECZ SPRAWIEDLIWOŚCI MIĘDZYPOKOLENIOWEJ?

LEPSZE ZARZĄDZANIE I UCZESTNICTWO W ŻYCIU DEMOKRATYCZNYM

Polityka publiczna powinna uwzględniać zarówno dzisiejsze, jak i przyszłe realia, wykraczając poza bieżącą sytuację, aby chronić dobrostan przyszłych pokoleń. UE dysponuje już narzędziami, które mogą wspierać działania w perspektywie długoterminowej, skoncentrowane na sprawiedliwości międzypokoleniowej.

Myślenie długoterminowe oznacza angażowanie ludzi w kształtowanie decyzji. W demokracji każdy, kogo dotyczą decyzje, powinien mieć prawo głosu. Często jednak polityka nie odzwierciedla poglądów wszystkich grup wiekowych, w tym osób młodych i tych, które jeszcze się nie urodziły.

Kluczowe znaczenie dla podejmowania sprawiedliwych i przyszłościowych decyzji ma również wyznaczenie jasnych celów i przydzielenie niezbędnych zasobów. UE dąży nie tylko do wzrostu gospodarczego, ale także do poprawy dobrostanu społecznego, środowiskowego i kulturowego. Poszukuje więc nowych sposobów mierzenia postępów, jak np. ramy ukierunkowane na sprzyjający włączeniu społecznemu i zrównoważony dobrostan, które pomogą zapewnić dobre warunki życia obecnym i przyszłym pokoleniom.

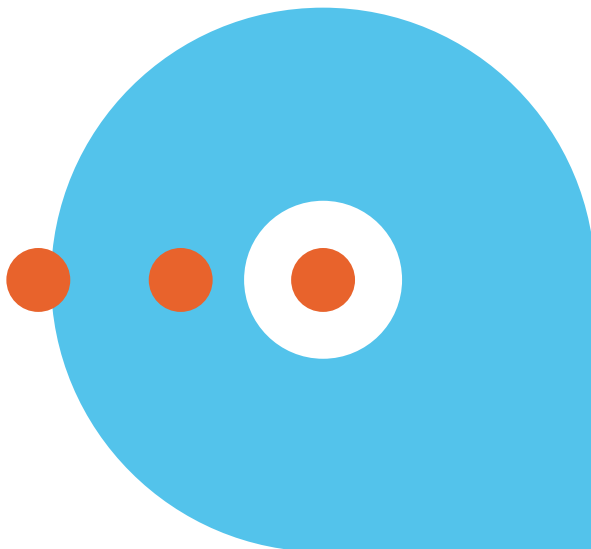
WSPÓLNE PODEJMOWANIE DŁUGOTERMINOWYCH WYZWAŃ

Zmiana klimatu, utrata różnorodności biologicznej i zanieczyszczenie środowiska zagrażają prawu przyszłych pokoleń do czystego, zdrowego i zrównoważonego środowiska. Niezwykle ważne jest podjęcie działań już teraz. Należy między innymi dokładnie przemyśleć długofalowe zagrożenia i zadbać o to, aby nasze działania nie wykraczały poza ograniczenia naszej planety. Przepisy i strategie UE, takie jak prawo o odbudowie zasobów przyrodniczych i Europejskie prawo o klimacie, już uwzględniają sprawiedliwość międzypokoleniową.

Jeszcze zanim kryzys środowiskowy i klimatyczny stał się tematem dyskusji w kontekście sprawiedliwości międzypokoleniowej, toczyły się debaty na temat sprawiedliwego poziomu długu publicznego przechodzącego z pokolenia na pokolenie. Rządy bowiem zaciągają długi od czasu powstania państw narodowych i dług ten będzie prawdopodobnie istnieć tak długo, jak długo będą istnieć państwa narodowe. Ten pozornie nieciekawy temat zawsze miał znaczenie dla sprawiedliwości międzypokoleniowej.

Technologia napędza postęp, ale niesie też za sobą ryzyko. Poważne zagrożenia – od broni jądrowej po katastrofy klimatyczne – ukazują potrzebę wprowadzania innowacji, które ochronią planetę, ludzi i wspólne wartości. UE stosuje dwie kluczowe zasady, które pozwalają zachować równowagę między wprowadzaniem innowacji a ochroną przyszłych pokoleń: zasadę ostrożności (w celu zapobiegania poważnym szkodom) oraz zasadę innowacyjności (w celu wspierania nowych pomysłów).

Kryzys finansowy z 2008 r., pandemia COVID-19 i inne globalne zmiany, takie jak starzenie się społeczeństwa i zmiana klimatu, wywołały obawy dotyczące sprawiedliwości wobec osób młodych i przyszłych pokoleń. Dotyczą one między innymi stabilności finansów publicznych, mobilności społecznej i równego dostępu do usług kluczowych, takich jak opieka zdrowotna, emerytury, kształcenie i zabezpieczenie społeczne. Zatrudnienie ludzi młodych, elastyczne modele przechodzenia na emeryturę i przystępne cenowo mieszkania to kwestie podnoszone powszechnie w całej UE.

OCHRONA LUDZI I BUDOWANIE SILNIEJSZYCH SPOŁECZNOŚCI

Wśród tematów poruszanych w kontekście sprawiedliwości międzypokoleniowej znajdują się zdrowie, opieka, bezpieczeństwo, włączenie cyfrowe i dostęp do usług. Dzięki planowaniu z uwzględnieniem wszystkich etapów życia i myśleniu perspektywicznym możemy tworzyć rozwiązania uwzględniające potrzeby wszystkich.

Zewzględnienia ryzyka geopolitycznego priorytetowe znaczenie mają gotowość i bezpieczeństwo. Rozwiązywanie problemów związanych z bezpieczeństwem jest kluczowe dla zapewnienia stabilności i ochrony obywateli. Trzeba pamiętać, że pokój pozostaje podstawowym warunkiem dobrostanu człowieka i długoterminowego rozwoju społeczeństw. Ludzie mogą w pełni realizować swój potencjał tylko w warunkach pokoju, a ma to długotrwały wpływ na jakość życia i możliwości przyszłych pokoleń. Myślenie w kategoriach międzypokoleniowych może jeszcze bardziej zmniejszyć ryzyko dla grup szczególnie wrażliwych i poprawić odporność w dłuższej perspektywie. Systemy opieki zdrowotnej i opieki społecznej stoją przed poważnymi wyzwaniami. Ludzie żyją dłużej, a koszty opieki rosną. Zmiany te mogą pogłębiać nierówności. Podejście długofalowe myślenie i zaufanie do instytucji są niezbędne do zapewnienia równego dostępu do świadczeń zdrowotnych, które zaspokoją potrzeby wszystkich teraz i w przyszłości.

Spójność społeczna łączy pokolenia i buduje silniejsze społeczności dzięki sprzyjaniu wzajemnej pomocy, wspólnym wartościom i współpracy między różnymi grupami wiekowymi. Kiedy ludzie będący na różnym etapie życia i z różnych środowisk spotykają się – w ramach mentoringu, programów społecznych lub wspólnych projektów – wymieniają się wiedzą i umiejętnościami, co pozwala połączyć tradycję z innowacyjnością i wzbogacić dobrostan społeczny. Taki podejście pomaga zapobiegać wykluczeniu i wspiera odporność. Może też przyczynić się do zwalczania dyskryminacji ze względu na wiek, poprawy mobilności międzypokoleniowej iżywienia takich sektorów jak rolnictwo.

Europejski filar praw socjalnych obejmuje dostęp do usług kluczowych, takich jak transport, energia i finanse. Usługi te muszą charakteryzować się wysoką jakością, być dostępne, przystępne cenowo i zapewnione na poziomie lokalnym. Potrzeby w tym względzie mogą być różne na obszarach miejskich i wiejskich, a decyzje podejmowane dzisiaj będą miały wpływ na rozwój tych usług w przyszłości. Dlatego tak ważne jest planowanie długoterminowe.

PRZYKŁADY SPRAWIEDLIWOŚCI MIĘDZYPOKOLENIOWEJ W UE

Od początku swojego istnienia Unia Europejska była pomyślana jako długoterminowy projekt mający na celu zapewnienie pokoju, dobrobytu i pomyślności jej obywateli – zarówno obecnego pokolenia, jak i kolejnych pokoleń. Fundamentem tej wizji są solidarność i współpraca międzypokoleniowa, co podkreślono w deklaracji Schumana, w której zaznaczono, że Unia Europejska powinna opierać się na osiągnięciach tworzących rzeczywistą solidarność. W art. 3 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej i Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej mowa jest o odpowiedzialności wobec przyszłych pokoleń, co podkreśla przyszłościowy charakter projektu europejskiego.

W całej Unii Europejskiej i poza nią istnieje kilka pozytywnych przykładów społeczności, które w kreatywny i nowatorski sposób zmierzyły się z zagadnieniem sprawiedliwości międzypokoleniowej. Poniżej przedstawiamy listę takich przykładów, które mogą pomóc uczestnikom panelu obywatelskiego wyobrazić sobie, jak sprawiedliwość międzypokoleniowa może wyglądać w praktyce.

TYBINGA

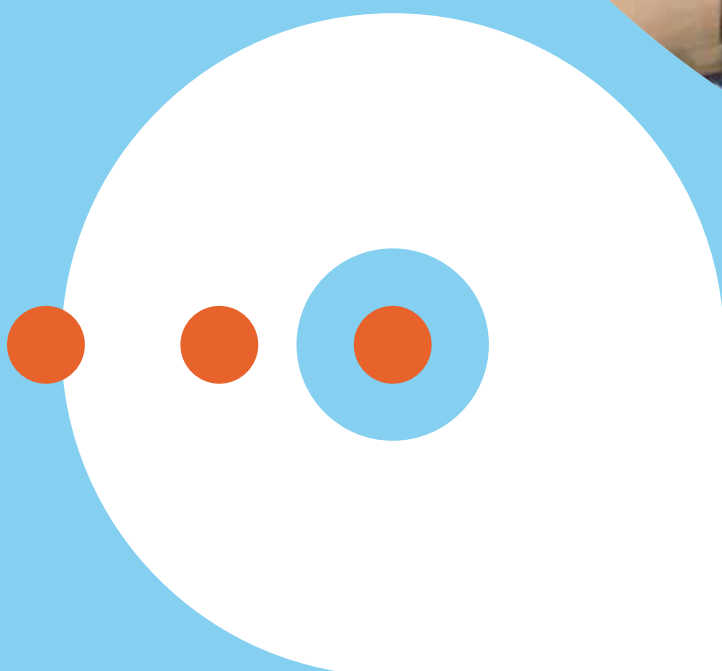
W niemieckim mieście Tybinga teatr miejski wystawił sztukę poruszającą temat niebezpieczeństw związanych z myśleniem krótkowzrocznym i lekceważeniem przyszłości. Aby pomóc widzom zrozumieć, że długo po nich będą żyły kolejne pokolenia, część miejsc na widowni zarezerwowano dla przyszłych pokoleń. Miejsca te opatrzono imionami i datami urodzenia, a widzowie zostali poproszeni o pozostawienie ich wolnych. Ten wymowny gest dobitnie pokazał, że decyzje, które podejmujemy dzisiaj, mają długotrwały wpływ na przyszłość.

AMSTERDAM

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku jedna z dzielnic Amsterdamu przeszła znaczące zmiany w wyniku napływu imigrantów z Turcji i Maroka, którzy przywieźli ze sobą nową kulturę, otworzyli sklepy i zbudowali meczety. W tym samym czasie wiele holenderskich rodzin wyprowadziło się z dzielnicy, pozostawiając tam starszych mieszkańców, którzy zaczęli czuć się jak obcy we własnym mieście. Nie doszło do otwartych konfliktów, ale ludzie unikali kontaktów, a napięcie i poczucie wyobcowania narastały. Sytuacja zmieniła się, gdy Muzeum Historyczne w Amsterdamie rozpoczęło projekt gromadzenia wspomnień wieloletnich mieszkańców Holandii. Z czasem do projektu dołączyli imigranci, którzy dzielili się nie tylko opowieściami o Amsterdamzie, ale także o małych wioskach, z których pochodzili. Historie te poruszyły ludzi i okazało się, że wiejska przeszłość imigrantów nie różniła się tak bardzo od przeszłości dziadków mieszkańców Holandii. Projekt ten jest doskonałym przykładem tego, że wystarczy wsłuchać się w siebie nawzajem, aby doprowadzić do prawdziwych zmian, oraz że niespodziewani partnerzy, tacy jak muzeum, mogą pomóc zjednoczyć społeczność, zachęcając do wspomnień i rozpowszechniania pamięci zbiorowej, aby budować więzi międzypokoleniowe i międzykulturowe.

SARAGOSSA

Projekt „Door Breakers” w Saragossie to kolejny przykład sprawiedliwości międzypokoleniowej w praktyce. W przeciwieństwie do projektu z Amsterdamu pomysłodawcy tej inicjatywy skupili się na zainteresowaniach i potrzebach młodszego pokolenia. W ramach projektu osoby młode, w wieku od 16 do 21 lat, pełnią rolę doradców miejskich muzeów. Dzięki bezpośredniemu udziałowi młodzieży w podejmowaniu decyzji

dotyczących wyboru eksponatów oraz sposobów dotarcia do szerszej społeczności i zwiedzających muzea projekt sprawia, że wystawy muzealne odzwierciedlają również zainteresowania, kreatywność i potrzeby młodszych mieszkańców. Młodzi doradcy proponują ulepszenia, opracowują działania i pomagają kształtować strategię mające na celu przyciągnięcie i zaangażowanie ich rówieśników, dzięki czemu kultura staje się bardziej dostępna i istotna dla nowych pokoleń. Co więcej, dzięki projektowi młodzi ludzie mają realny wpływ na życie kulturalne swojej społeczności, a fakt, że to właśnie oni w przyszłości przejmą instytucje kultury, zachęca ich do wzięcia odpowiedzialności za zachowanie i unowocześnienie dziedzictwa kulturowego.

MALMÖ

Przemiana dzielnicy Varvsstaden w Malmö to kolejny fascynujący przykład sprawiedliwości międzypokoleniowej. Ten innowacyjny projekt na rzecz rozwoju obszarów miejskich koncentruje się nie tylko na rewitalizacji historycznej dzielnicy, ale także na zapewnieniu zrównoważonej przyszłości dla wszystkich mieszkańców, w tym tych, którzy jeszcze się nie urodzili. Dzięki zachowaniu i ponownemu wykorzystaniu istniejących budynków i materiałów w ramach projektu Varvsstaden minimalizuje się ilość odpadów i emisję CO₂, a tym samym zmniejsza się ślad środowiskowy z myślą o przyszłych pokoleniach.

Inicjatywa obejmuje prowadzenie „banku materiałów” zawierającego katalog materiałów pochodzących z rozebranych budynków, które to materiały można ponownie wykorzystać. Jest to wyraz zaangażowania w realizację zasad gospodarki o obiegu zamkniętym. Projekt promuje również udział społeczności i zachęca do wspólnego zarządzania, a więc łączy cele rozwoju z potrzebami społeczności. Takie podejście pozwala nie tylko zachować dziedzictwo przemysłowe okolicy, ale także stworzyć tętniące życiem i integracyjne przestrzenie, w których różne pokolenia mogą razem mieszkać, pracować i rozwijać się. Stawiając na zrównoważony rozwój i zaangażowanie społeczności, Varvsstaden pokazuje, że przemyślane planowanie urbanistyczne może przynieść korzyści zarówno obecnym, jak i przyszłym mieszkańcom, a bieżące potrzeby nie muszą ograniczać przyszłych możliwości.

WARSZAWA

Jesienią 2024 r. Polska ogłosiła rozpoczęcie projektu „Szkoła międzypokoleniowa”, polegającego na uruchomieniu w szkołach zajęć z udziałem seniorów i młodzieży, aby wspierać współpracę i wzajemną naukę międzypokoleniową. Minister edukacji Barbara Nowacka zwróciła uwagę na ten projekt podczas Europejskiego Dnia Solidarności Międzypokoleniowej, podkreślając znaczenie pielęgnowania więzi międzypokoleniowych w dzisiejszym podzielonym społeczeństwie oraz promowania wymiany wiedzy, w ramach której młodzież czerpie z doświadczenia seniorów, a seniorzy rozwijają z pomocą młodych nowe kompetencje takie jak umiejętności cyfrowe.

Uzupełnieniem tej inicjatywy były szersze ramy dialogu między pokoleniami i kulturami promowanego podczas polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej w pierwszej połowie 2025 r. Położono w nim nacisk na potencjał kultury do stanowienia pomostu łączącego rozmaite tradycje, języki i doświadczenia. Wszystkie te działania mają służyć budowaniu sprawiedliwości i solidarności międzypokoleniowej w sferze edukacji i życia społecznego, aby zapewnić aktywny udział wielu pokoleń we wspólnych przestrzeniach społecznych i kulturalnych.

A GDYBY TAK... WYOBRAZIĆ SOBIE, JAK MOŻE WYGLĄDAĆ SPRAWIEDLIWA PRZYSZŁOŚĆ DLA WSZYSTKICH POKOLEŃ?

Zadanie właściwych pytań jest często równie ważne jak znalezienie właściwych odpowiedzi. Poniżej znajduje się dziesięć pytań „Co by było, gdyby...”, które mają zachęcić do refleksji, zainspirować i otworzyć umysł na nowe perspektywy. Zastanów się nad nimi spokojnie. Nie musisz odpowiadać na nie od razu. Niech będą dla Ciebie wskazówką i inspiracją w trakcie całego procesu panelu obywatelskiego. Czekamy na wspólną dyskusję nad tymi oraz innymi pytaniami.

Co by było, gdyby... decyzje podejmowane dziś uwzględniły nierówności, które mogą powstać w przyszłości?

Co by było, gdyby... różnorodność wiekowa była postrzegana jako atut?

Co by było, gdyby... przyroda miała głos?

Co by było, gdyby... troska o siebie samego, o innych i o wszystkie formy życia stała się sensem naszego życia?

Co by było, gdybyśmy... budowali odporne, demokratyczne społeczeństwa, w których każdy ma głos, wierzy w swoją przyszłość i nikt nie jest spychany na margines?

Co by było, gdyby... edukacja pomagała ludziom w każdym wieku zdobywać umiejętności życiowe, dzielić się wiedzą międzypokoleniowo i poprawiać wspólny dobrostan?

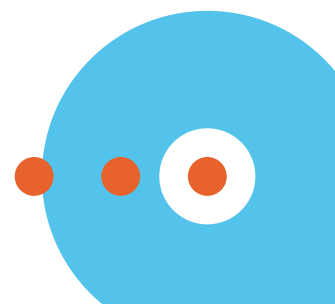
Co by było, gdyby... w każdym mieście, regionie lub kraju działała (międzypokoleniowa) rada broniąca prawa obecnych i przyszłych pokoleń do życia na zdrowej planecie?

Co by było, gdyby... decyzje finansowe podejmowano zgodnie z jasną zasadą „nie szkodzić” i z uwzględnieniem perspektywy przyszłych pokoleń?

Co by było, gdyby... kooperacyjne (międzypokoleniowe) modele mieszkaniowe stały się kluczowym filarem polityki publicznej?

Co by było, gdyby... każdy miał czas, zasoby i możliwości, by bezpośrednio uczestniczyć w procesie tworzenia polityki?

Co by było, gdyby... opowieści, które snujemy dziś, kształtowały przyszłość i stanowiły fundament projektowania polityki jutra?

4 / Dodatkowe zasoby

Chcesz bardziej zgłębić ten temat? Poniżej znajdziesz listę zasobów wybranych dla Ciebie przez Komisję Europejską oraz zewnętrznych ekspertów z Komitetu Wiedzy. Nie musisz czytać ani oglądać ich wszystkich (ani nawet żadnego z nich), ale jeśli chcesz dowiedzieć się więcej, mogą one stanowić łatwe, przystępne i pomocne wprowadzenie do tematu..

Lista proponowanych zasobów:

Jeśli ciekawi Cię ten temat i szukasz inspiracji:

- Podcast z okazji Dnia Sprawiedliwości Międzypokoleniowej: „Sprawiedliwość międzypokoleniowa: globalny ruch” (7 odcinków, w języku angielskim): <https://www.buzzsprout.com/2273376/episodes/13926495-introducing-intergenerational-fairness-a-global-movement>.
- „Nowa umowa międzypokoleniowa” (strona internetowa w języku angielskim): <https://www.if.org.uk/research-posts/a-new-intergenerational-contract/>.
- Komisarz ds. przyszłych pokoleń z Walii (film w języku angielskim): [Podziękowania od Ameerah. Rok 2050. Walia](#).
- Roman Krznaric: [Jak być dobrym przodkiem](#) | TED Talk (film w języku angielskim, z napisami).
- Wprowadzenie do sprawiedliwości międzypokoleniowej w Europie: konieczność, droga i szansa: <https://playingwithtime.substack.com/p/dispatches-8-an-intro-to-intergenerational> (artykuł w języku angielskim).
- Sprawiedliwość międzypokoleniowa w 90 sekund (film w języku angielskim): <https://youtu.be/64XpNtldAQ>.
- Program TED-Ed Future Forward – alfabetyzacja przyszłości; w jaki sposób możesz odkrywać przyszłość: <https://ed.ted.com/future-forward>.

Jeśli chcesz jeszcze bardziej zgłębić temat:

- Krznaric, Roman (2021): [Dobry przodek: jak myśleć długofalowo w krótkowzrocznym świecie](#), Londyn: WH Allen (książka).
- Sprawiedliwa polityka publiczna dla wszystkich pokoleń. Ramy oceny: <https://gulbenkian.pt/de-hoje-para-amanha/en/public-policies/> (w języku angielskim).
- Niels de Fraguier (2025): [Nowe spojrzenie na pokolenia: zaproszenie do przyjęcia podejścia skoncentrowanego na całym życiu](#) (artykuł w języku angielskim).
- OECD (2020): [Zarządzanie na rzecz młodzieży. Zaufania i sprawiedliwości międzypokoleniowej](#). Ocena porównawcza polityki, przepisów, zdolności instytucjonalnych i narzędzi zarządzania wprowadzonych przez rządy krajowe i Unię Europejską, aby promować wzmocnienie pozycji młodzieży i sprawiedliwość międzypokoleniową (w języku angielskim).

